

פברואר 2023

ממשק דישון לארטישוק

ארטישוק (שם עברי: קנרס או חרשף, שם בוטני: *Cynara cardunculus*) הינו זן תרבותי של מין ממשפחת המורכבים. מוצאו של הצמח במערב הים התיכון, שם הוא גדל בר גם כיום. הארטישוק הינו עשבוני קוצני רב-שנתי, המתנשא לגובה של עד 1.5 מטרים. לצמח שורש-אגירה מעמיק ומעובה.

האבקתו נעשית על ידי חרקים, בעיקר דבורים, אך גם בדרך של האבקה עצמית. החלקים האכילים בצמח הם המצעית והחפים של קרקפת הפריחה, שנקטפים לפני פתיחתה. עונתו נמשכת מנובמבר עד מאי, כשהשיא בחודשי מרץ-אפריל, בהם נקטף 60% מהיבול. בחקלאות של היום, שיטת הריבוי, היא לרוב באמצעות נצרים. הארטישוק מוכר כצמח מאכל יוקרתי ומכיל סיבים תזונתיים, ויטמין A, סידן, מגנזיום ואשלגן.

הקנרס הסורי הוא הזן המקומי של הארטישוק, אשר גדל אך ורק בישראל, סוריה ועיראק. ישנם זנים נוספים של ארטישוק הייחודיים לאירופה, בעיקר באיטליה ובספרד. הזן הסורי נבדל מהזן האירופאי בפרי קטן יותר (שאינו מקובל לאכילה) ובטעם מריר ומודגש יותר של העלים והגבעולים.

הארטישוק הינו גידול רב שנתי בשטח פתוח במספר אזורים במרכז הארץ.

דישון

לקביעת ממשק דישון מתאים ומיטבי לארטישוק מומלץ לבצע בדיקות קרקע, שלוש פעמים בעונה, מעומק 0-30 ס"מ.

חנקן – גידול הארטישוק צורך רמות גבוהות של חנקן, כ 25-30 ק"ג לדונם. הדישון החנקני המיטבי הוא בדשני 'בלו' - ניר בלו, טוב בלו, המכילים מייצב חנקן, אשר משמר את החנקן לטווח זמן ארוך בצורת אמון (NH_4^+), הנספח לקרקע וזמין לצמח, לפני שהוא הופך בתהליך הניטריפיקציה המתקיים בקרקע לחנקה (NO_3^-) אשר זמינה לצמח, אך שטיפה. בכך נמנעת שטיפת החנקות לעומק הקרקע, והדישון הרבה יותר יעיל. בנוסף לכך קליטת האמון ע"י השורשים יוצרת בריזוספירה סביבה חומצית יותר אשר מקנה זמינות טובה יותר של יסודות קורט (מיקרואלמנטים) וזרחן לצמח. **בדישון היסוד בחנקן בדשני בלו מאפשר להקטין את מנת החנקן ב- 20% ויותר, בהתאם לסוג הדשן ואופן יישומו.**

מתוצאות הניסויים בארטישוק במרכז הארץ חושבה צריכת החנקן היומית הממוצעת (טבלה 1),

טבלה 1: צריכה יומית מחושבת של ארטישוק (חוות לכיש)

חודש	חנקן N, גרם ליום
אוגוסט	130
ספטמבר	140
אוקטובר ¹	200
נובמבר ¹	200
דצמבר	200
ינואר	150
פברואר	140
מרס	140

⁽¹⁾ לפני הריסוס בגיברלין - GA₃ מכפילים את מנת החנקן המומלצת באותם ימים.

פברואר 2023

ממשק דישון לארטישוק

זרחן – מומלץ לדשן בזרחן אם בבדיקות הקרקע נמצא ערך זרחן מתחת ל 25 ח"מ בשיטת אולסן. במחסורי זרחן גדולים ניתן לדשן בתמיסות N-P - **דשני טוב בלו** המכילים חנקן וזרחן לפי ערכי בדיקות הקרקע. כדוגמת דשני **טוב בלו 6-18-0, 9-18-0, 6-24-0**. בגידול הארטישוק ישנה חשיבות להזנה בדשן מורכב של זרחן וחנקן להמרצת גידול בית השורשים. לכן נדשן בדישון זרחני גם אם הערכים בקרקע גבוהים. רצוי לדשן בדשני **טוב בלו NP** לפי ערכי בדיקות הקרקע. כדוגמת דשני **טוב בלו 18-6-0, 18-9-0**. **אשלגן** – הערך הרצוי לפי שיטת בדיקות האשלגן בקרקע: אשלגן במיצוי עיסה הרוויה ערך הסף נקבע בממד $DF 3200$ -, או $PAR 0.113$, אשלגן במיצוי ב $CaCl_2$ ערך הסף נקבע 80-90 מ"ג/ק"ג (כ- 12-13 מ"ג/ליטר), כאשר תוצאות הבדיקה נמוכות מערכי הסף בקרקעות כבדות מומלץ ביישום מכאני בלבד:

בפיזור דשן על פני השטח והצנעה לפני זריעה – במחסור קטן כמות הדשן הנדרשת כתחמוצת אשלגן 30 ק"ג/ד' (אשלגן כלורי 50 ק"ג/דונם), במחסור גדול 50 ק"ג/ד', אשלגן כלורי כ- 80 ק"ג/דונם.

דישון אשלגן בהדשייה - ניתן לדשן עם תמיסות מורכבות **טוב בלו** המכילות אשלגן בקרקעות קלות. בקרקעות קלות במידה ויש מחסור באשלגן ניתן לדשן מתחילת עונת הדישון עם תמיסות מורכבות **(NK / NPK) טוב בלו**.

בקרקעות בינוניות - כבדות תנועת האשלגן בקרקע מוגבלת מאוד ועל כן לא יעיל ולא מומלץ לדשן דרך מערכת ההשקיה במהלך הגידול. מומלץ אשלגן כלורי בדישון יסוד ולהצניע בדיסק עמוק או בהצנעה בפס בשורת הגידול במדשנת סיכות.

מומלץ שימוש במערכת בקרת השקיה "**גת טנס**" להשקיה יעילה ומיטבית, מערכת משדרת של חיישני בקרת השקיה הכוללת – טנסיומטרים, מדי טמפ' אויר וקרקע ומד מים על שלוחת הטפטוף.

לצורך תכנון מדויק של תכנית דישון המותאמת לתנאי השדה שלכם מומלץ להיעזר ולפנות לאגרונום דשן גת באזורכם.

עדי נוח

אגרונום דשן גת

0544361150

adin@deshengat.co.il

מקורות:

1. המלצות גידול ארטישוק בערבה – מו"פ ערבה תיכונה וצפונית תמר, שה"מ – משרד החקלאות ופיתוח הכפר.
2. אתר אגרונום.

